

Szanowni Państwo!

Współczesne zmiany powierzchni Ziemi są efektem ciągłego w czasie, zróżnicowanego w przestrzeni współoddziaływania między procesami o charakterze strefowym i astrefowym. Mechanizm funkcjonowania wymienionych procesów sterowany jest klimatem. Na powierzchni Ziemi w różnych strefach klimatycznych, odnotowujemy skutki zmian klimatycznych, co w konsekwencji doprowadza do wyraźnych przemian krajobrazowych. Szczególny wpływ na współczesne przemiany krajobrazowe mają procesy o charakterze ekstremalnym. Ciągłe zbyt mało rozpoznane są przyczyny, mechanizmy funkcjonowania i skutki procesów fizycznogeograficznych o przebiegu przeciętnym, ponadprzeciętnym a szczególnie ekstremalnym.

Niezbędnym warunkiem rozpoznawania mechanizmu funkcjonowania procesów fizycznogeograficznych (m.in. powodzi, huraganów), jest wykorzystanie w studiach diagnostycznych i prognostycznych, wiarygodnych, wieloletnich serii obserwacyjnych, w oparciu o zorganizowany, systematyczny monitoring środowiska przyrodniczego. Monitoring środowiska przyrodniczego obejmuje monitoring poszczególnych elementów środowiska, jak i monitoring wybranych jednostek przestrzennych (geoekosystemów). W studiach krajobrazowych w skali lokalnej, regionalnej, i globalnej, szczególne znaczenie ma monitoring zintegrowany. Monitoring zintegrowany realizowany jest w Polsce (ale także na innych kontynentach) w ramach Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego, jako podsystem Państwowego Monitoringu Środowiska. Zadaniem Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego jest monitoring i analiza jak największej liczby elementów powierzchni

Ziemi i procesów fizycznogeograficznych, w oparciu o studia stacjonarne w wybranych na terenie Polski zlewniach rzecznych i jeziornych (geoekosystemach). Na terenie Polski mamy 9 stacji bazowych ZMŚP, które umożliwiają w transekcje obserwacje przemian współczesnych krajobrazów (geoekosystemów) w nawiązaniu do sieci europejskiej (Integrated Monitoring). Zebrane informacje w ramach ZMŚP dotyczą głównie abiotycznych elementów powierzchni Ziemi (rzeźby, geologii, klimatu, wód powierzchniowych i podziemnych, gleb, skutków działania człowieka), umożliwiają diagnozę stanu środowiska z punktu widzenia jego aktualnego stanu, pozwalają na określenie tendencji rozwoju środowiska (studia prognostyczne). Szczególne miejsce w realizacji programu ZMŚP, zajmuje obserwacja i analiza skutków procesów ekstremalnych w środowisku przyrodniczym. Realizowany program ZMŚP służy ochronie, kształtowaniu i zachowaniu struktury krajobrazowej kraju i kontynentów.

Przedstawionym celem ochrony abiotycznej części środowiska przyrodniczego jest realizacja i intensyfikacja prac w następujących programach: Natura 2000, Ramowa Dyrektywa Wodna, Dyrektywa Krajobrazowa, Dyrektywa INSPIRE, Strategia zrównoważonego rozwoju, georóżnorodność, zagospodarowanie przestrzenne kraju. Przedstawione uwagi dotyczące ochrony i kształtowania elementów abiotycznych środowiska przyrodniczego, mają znaczenie fundamentalne w ochronie i kształtowaniu współczesnych krajobrazów. Powierzchnia Ziemi i jej poszczególne elementy abiotyczne stanowią podstawę rozwoju elementów biotycznych, są podstawą gospodarczego i kulturowego rozwoju współczesnych społeczeństw.

Andrzej Kostrzewski

Przewodniczący Komitetu Nauk Geograficznych PAN

Warszawa, 1 XII 2010 r.